

ORUÇ İBADETİ VE ÇEŞİTLERİ

Doç. Dr. İbrahim PAÇACI
ASÜ İslamî İlimler Fakültesi

Oruç/Savm

Oruç kelimesi, sözlükte “bir şeyden uzak durmak, bir şeye karşı kendini tutmak” anlamına gelen Arapça **savmın** (**sıyâm**) Farsça karşılığı olan **rûze** kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir.

Fıkıhta oruç, imsak vaktinden iftar vaktine kadar yemek, içmek ve cinsî münasebetten uzak durmak anlamına gelmektedir.

İmsak vakti, başka bir deyişle oruç yasaklarının başlama vakti, fecr-i sâdık, yani tan yerinin ağarmasıdır. Bununla yatsı namazının vakti çıkmış, sabah namazının vakti girmiş olur. Bu vakit aynı zamanda sahurun sona erip, orucun başladığı vakittir.

İftar vakti ise, oruç yasaklarının sona erdiği, güneşin batma vaktidir. Bu vakitle birlikte akşam namazının vakti girmiş olur.

Oruç Çeşitleri

- Farz Oruç
- Vacip Oruç
- Nafile Oruç
- Mekruh Oruç

Oruç Çeşitleri

- Farz Oruç
- Vacip Oruç
- Nafile Oruç
- Mekruh Oruç

FARZ ORUÇ

Ramazan orucu ve keffâret oruçları farz oruçlardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(Bakara 2/183).

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ
مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

(Bakara 2/185).

فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٌ أَوْ نُسُكٍ

(Bakara 2/196).

فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ

(Nisa 4/92).

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ
عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ

(Nisa 4/92).

فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا

(Mücadele 58/4).

Oruç eřitleri

- Farz Oruç
- Vacip Oruç
- Nafile Oruç
- Mekruh Oruç

VÂCİB ORUÇ

Adak oruçlar vacibtir.

وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ

(Hacc 22/29).

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

(İsrâ 17/34).

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

(İnsan 76/5-7).

Oruç Çeşitleri

- Farz Oruç
- Vacip Oruç
- Nafile Oruç
- Mekruh Oruç

NÂFILE ORUÇ

Farz ve vâcip olan oruçların dışında tutulan oruçlar nâfile oruç olarak isimlendirilir. Nâfile oruç, mubah olan tüm günlerde tutulabilir. Ancak Hz. Peygamber'in sıklıkla oruç tuttuğu veya oruç tutulmasını tavsiye ettiği günler, oruç tutmak mendûbtur.

Oruç Tutmak Mendûb Olan Günler

1. Şevval Orucu.

Ay takviminde ramazan ayından sonraki ay, Şevval ayıdır. Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Bu oruçların bayramın hemen arkasından tutulması daha faziletli olmakla birlikte aralıklı olarak da tutulabilir.

من صام رمضان ثم أتبعه ستا من شوال كان كصيام الدهر

(Müslim, "Sıyâm", 204).

NÂFİLE ORUÇ

2. Aşure Orucu.

Hz. Peygamber'in bugünde devamlı olarak oruç tuttuğu rivayet edilmiştir.

Bir rivayete göre Peygamberimiz Medine'ye geldiğinde Yahudilerin aşure gününde oruç tuttıklarını görünce, bu orucun anlamını yani ne için tutulduğunu sormuştu. Yahudiler, Allah'ın Mûsâ'yı ve İsrâiloğulları'nı düşmanlarından bugünde kurtardığını ve Mûsâ'nın bu sebeple bugünde oruç tuttuğunu, kendilerinin bugünde oruç tutmalarının da bundan kaynaklandığını söyleyince, Peygamberimiz . (نحن أحق بموسى منكم) فصامه وأمر بصيامه . *"Ben Mûsâ'ya sizden daha yakıным"* demiş ve bugünlerde oruç tutulmasını emretmiştir (İbn Mâce, "Siyâm", 41).

NÂFİLE ORUÇ

3. Her Ay Üç Gün Oruç.

Her aydan üç gün oruç tutmak, bunu özellikle her ayın 13, 14 ve 15. “eyyam-ı bîd” günlerinde yapmak müstehab kabul edilmiştir. Hz. Peygamber’in her ay üç gün oruç tutmayı tavsiye ettiği rivayet edilmiştir (Müslim, “Sıyâm”, 181-182). Ayrıca Hz. Âişe'nin, Peygamberimiz'in her ay üç gün oruç tuttuğuna dair rivayeti bulunmaktadır.

4. Pazartesi-Perşembe Orucu.

Hz. Peygamber'in pazartesi ve perşembe günleri oruç tuttuğu ve *إن أعمال العباد تعرض يوم الاثنين ويوم الخميس* "İnsanların amelleri Allah Teâlâ'ya pazartesi ve perşembe günleri arz olunur; ben amelimin arzı sırasında oruçlu olmayı tercih ediyorum" (Ebû Dâvûd, “Savm”, 60) dediği rivayet edilmektedir.

NÂFİLE ORUÇ

5. Zilhicce Orucu.

Zilhicce ayının ilk dokuz gününde oruç tutmak tavsiye edilmiştir. Peygamberimiz Arefe gününün faziletine ilişkin olarak *"Arefe gününden daha çok Allah'ın cehennem ateşinden insanları âzat ettiği bir gün yoktur"* buyurmuş, yine *"Arefe günü tutulan orucun bundan önce ve sonra birer yıllık günahları örteceği Allah'tan umulur"* dediği (Müslim, "Sıyâm", 196-197) nakledilmiştir.

6. Haram Aylarda Oruç.

Haram aylar olarak anılan Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Receb aylarında, perşembe, cuma ve cumartesi günleri oruç tutmak müstehaptır.

NÂFİLE ORUÇ

7. Şâban Orucu.

Şâban ayında oruç tutmak müstehab sayılmıştır. Hz. Âişe vâlidemizin belirttiğine göre Peygamberimiz en çok orucu Şâban ayında tutmuştur.

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصوم حتى نقول لا يفطر ويفطر حتى نقول لا يصوم فما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم استكمل صيام شهر إلا رمضان وما رأيته أكثر صياما منه في شعبان

(Buhârî, Savm, 51)

Fakat, Pazartesi Perşembe veya her ay üç gün ve benzeri gibi tutula gelen mûtad oruç dışında Şâban ayının ikinci yarısında oruç tutmak bazı âlimlerce mekruh kabul edildiği gibi, Şâfiî mezhebine göre haram sayılmıştır.

NÂFİLE ORUÇ

8. Dâvûd Orucu:

Gün aşırı oruç tutmak yani bir gün oruç tutup ertesi gün tutmamak, Peygamberimiz tarafından "savm-ı Dâvûd" olarak nitelenmiş ve bu şekilde oruç tutmanın faziletli olduğu ifade edilmiştir. Peygamberimiz bu şekildeki oruç hakkında *"En faziletli oruç Dâvûd'un tuttuğu oruçtur; o bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı"* demiştir. Sahâbeden Abdullah b. Amr'ın geceleri namaz kıılıp, gündüzleri oruç tuttuğunu işitince, Peygamberimiz (s.a.s) Dâvûd orucunun faziletli olduğunu ve daha fazlasını tutmaya çalışmamayı tavsiye etmiştir (Müslim, "Sıyâm", 187-192). Bu bakımdan gün aşırı oruç tutmak, en faziletli nâfile oruç olarak değerlendirilmiştir.

Oruç Çeşitleri

- Farz Oruç
- Vacip Oruç
- Nafile Oruç
- Mekruh Oruç

MEKRUH ORUÇ

Dinimizde, oruç tutmanın yasaklandığı veya hoş karşılanmadığı günlerde oruç tutmak mekruhtur.

Yasağın mahiyetine ve ağırlık derecesine göre, bugünlerin bir kısmında oruç tutmak *haram* veya *tahrîmen mekruh* sayılırken, diğer bir kısmında ise *tenzîhen mekruh* sayılmıştır.

Oruç tutmanın yasak olduğu günlerin başında bayram günleri gelir. Peygamberimiz iki vakitte oruç tutmayı yasaklamıştır; birisi Ramazan Bayramının birinci günü, diğeri Kurban Bayramı günleri. نهى النبي صلى الله عليه وسلم عن صوم يوم الفطر والنحر. (Buhârî,

MEKRUH ORUÇ

Bazı günlerde oruç tutmak ise çeşitli sebeplerle mekruh sayılmıştır. Meselâ; sadece aşure gününde oruç tutmak Yahudilere benzemek ve onları taklit etmek anlamını içerdiği için mekruh sayılmıştır.

Bazı İslâm bilginlerine göre sadece cuma gününde veya sadece cumartesi gününde oruç tutmak, nevruz ve mihrican günlerinde oruç tutmak tenzîhen mekruhtur.

لا يصومن أحدكم يوم الجمعة إلا يوما قبله أو بعده

(Buhârî, “Savm” 62)

Ancak kişinin öteden beri alışkanlık haline getirdiği oruç bugünlere rastlarsa, özel olarak bugünlerde oruç tutma kastı bulunmadığı için, bunun bir sakıncası yoktur.

MEKRUH ORUÇ

Şek günü oruç tutmak mekruhtur. Havanın bulutlu olması gibi sebepler yüzünden şâban ayının yirmi dokuzundan sonraki günün şâban ayına mı yoksa ramazan ayına mı ait olduğu konusunda şüphe meydana gelirse, bugüne “şek günü” denilir. Bugünün ramazan ayına ait olup olmadığında kuşku bulunduğu anlamına gelir. Bugün herhangi bir oruç tutmak mekruhtur.

Hız. Peygamber Ramazanı bir veya iki gün önceden oruç tutarak karşılamayı yasaklamıştır قال
عمر من صام يوم الشك فقد عصى أبا القاسم (Buhârî, “Savm”, 11, 14; Müslim,

“Sıyâm”, 21; Ebû Dâvûd, “Savm”, 10).

MEKRUH ORUÇ

İki veya daha fazla günü, arada iftar etmeksizin birbirine ekleyerek oruç tutmak mekruhtur.

Maaş veya ücret karşılığı çalışan kimseler, iş veriminin düşmesine yol açması durumunda nâfile oruç tutmamalıdır. Buna mukabil işverenlerin Ramazan ayında, oruç ibadetinin kolay ve rahat biçimde yerine getirilebilmesi için birtakım önlemler almaları ve düzenlemeler yapmaları gerekir.

TEŐEKKÜR EDERİM...

<http://www.ibrahimpacaci.com.tr>

ipacaci@hotmail.com